

אוניברסיטת בר-אילן

הקשר בין רמת השפה התחילית ומגדר הילד לבין למידת מילים חדשות
בעקבות פעילות בספר אלקטרוני עם מילון ועם מוסיקת רקע

נטלי סין

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

בשנים האחרונות הספר האלקטרוני תפס מקום חשוב לצד הספרים המודפסים עבור מבוגרים וילדים, כולל ילדים צעירים לפני גיל בית הספר. ספר זה יכול לכלול אפשרויות טכנולוגיות שונות, שחלקן עשויות לתמוך בלמידת מילים חדשות בקרב ילדים, ואחת מהן היא פונקציית המילון. ספרים מסוג זה נמצאו תומכים בלמידת מילים חדשות בקרב ילדי גן. בנוסף, רבים מהספרים האלקטרוניים הקיימים בשוק עבור ילדים צעירים כוללים מוסיקת רקע, ועדיין לא ברור, האם מוסיקה זאת תומכת או מפריעה ללמידת מילים חדשות? קיימות עדויות מחקריות מעטות, שמראות שמוסיקת רקע עלולה להפריע לתהליכה ההבנה והלמידה, עם זאת קיימים גם מחקרים סותרים, שמצביעים על כך שמוסיקת רקע אינה מפריעה ללמידה ולעיתים עוזרת לה. כמו כן, ידוע שקיימת שונות גדולה בין ילדים בגיל הרך מבחינת רמתם השפתית, וכך שבנים לעיתים מתפתחים בתחום זה מאוחר יותר מאשר בנות. בדרך כלל נהוג להניח, שילדים ברמה שפתית גבוהה יתקדמו בעקבות פעילות התערבות יותר מאשר אלה ברמה הנמוכה. עם זאת, הספרות שעוסקת בטכנולוגיה ובמולטימדיה הראתה, כי לעיתים דווקא הילדים מהרמה הנמוכה הם אלה שמשתפרים יותר בעקבות פעילות המשלבת מולטימדיה יותר מאלה ברמה התחילית הגבוהה.

בהסתמך על האמור לעיל, במחקר הנוכחי בחנו את השילוב של מתן פירוש למילים קשות בעזרת מילון בספר האלקטרוני יחד עם מוסיקת רקע, וכן את ההשפעה של שילוב זה על למידת מילים חדשות תוך שליטה ברמה ההתחלתית של שפת הילד ושליטה במשתנה המגדר. שאלנו (א) האם מוסיקת רקע בספר אלקטרוני עם מילון (הכולל הסבר מילולי ואנימציה) תסייע טוב יותר בלמידת המילים החדשות בהשוואה למצב בו הספר מספק מילון בלבד ללא מוסיקה (ב) עד כמה הרמה התחילית של שפת הילד תשפיע על תהליכי למידה אלה (ג) האם תהליכים אלה ישפיעו באופן שונה על בנים בהשוואה לבנות?

במחקר השתתפו 59 ילדי גן חובה (29 בנים ו-30 בנות) בגילאי 5-6 ממיצב חברתי-כלכלי בינוני. הילדים חולקו אקראית לשתי קבוצות - ניסוי וביקורת בצורה מאוזנת לפי מגדר. במבחן הקדם הילדים אובחנו במבחני שפה בסיסיים, שכללו מבחן אוצר מילים, מבחן מילות תפל ומבחן חזרה על משפטים. כמו כן, הם אובחנו בהבנת מילות המטרה, שמופיעות במילון, שבספר האלקטרוני כולל מבחן רצפטיבי, מבחן פירוש המילים ומבחן - שימוש במילים. בשלב ההתערבות, ילדי קבוצת הניסוי קראו את הספר האלקטרוני באופן עצמאי עם מילון בליווי מוסיקת רקע, וילדי קבוצת הביקורת קראו את הספר האלקטרוני עם מילון ללא מוסיקת רקע. הילדים קראו את הספר "הגשר" שפותח למטרות מחקר,

והקריאה התקיימה ארבע פעמים בהפרשים של 1-3 ימים מקריאה אחת לשנייה. במבחן הבתר הילדים אובחנו במילות המטרה של הספר באופן דומה למבחן הקדם. שיערנו (1) שילדים שיקראו בספר האלקטרוני עם המילון ללא מוסיקת רקע יתקדמו יותר בלמידת מילים, מאשר אלה שיקראו עם מילון ועם מוסיקת רקע. הנחנו שמוסיקת הרקע עלולה להסיח את הילד ולהפריע לתהליך הלמידה. (2) שילדים עם רמה שפתית תחילית נמוכה ייתרמו יותר מאלה ברמה הגבוהה (3) למגדר הילד תהיה השפעה על למידת המילים החדשות בעקבות הקריאה בספר אלקטרוני; בניסוי ייתרמו יותר מבנות בשל רמתם התחילית הנמוכה יותר.

ממצאי המחקר הראו, שלא כמשוער מוסיקת הרקע בעת קריאה בספר אלקטרוני עם מילון לא הפריעה, אולם גם לא תמכה בלמידת מילים חדשות בקרב ילדי גן חובה. שתי הקבוצות, זאת שקראה עם מוסיקה וזאת ללא המוסיקה התקדמו במידה דומה ברכישת המילים החדשות בכל המדדים; הרצפטיבי, פירוש המילים ושימוש במילים. בנוסף, כמשוער מצאנו שתמיכת המילון בספר האלקטרוני שיפרה את ההבנה הרצפטיבית של מילות המילון במיוחד אצל הילדים עם הרמה השפתית התחילית הנמוכה. עם זאת, לא מצאנו הבדלים מובהקים בהתקדמות הבנות לעומת הבנים בלמידת המילים החדשות עבור שלושת מדדי המחקר. ממצאי המחקר, מגבלותיו והשלכותיו החינוכיות יועלו בפרק הדיון.